

Věznice Heřmanice

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Orlovská 670/35, 713 02 Ostrava
Ředitel:	plk. PaedDr. Petr Kadlec
Typ zařízení:	věznice
Kapacita:	707 odsouzených, v době návštěvy umístěno 862 odsouzených
Datum návštěvy:	26. – 27. dubna 2016
Datum vydání zprávy:	10. října 2016
Návštěvu provedli:	Mgr. Pavel Doubek, Mgr. Tomáš Hudeček, JUDr. Jiří Matuška, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Romana Jakešová, PaedDr. Petr Matuška, Ph.D., a Mgr. Tomáš Petr, Ph.D.

Obsah

Úvodní informace	4
A. Systematická návštěva a její cíl	4
B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení	5
C. Navržená opatření k nápravě	5
D. Pojetí zprávy z návštěvy věznice	6
E. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody	6
F. Informace o zařízení	7
G. Průběh návštěvy	8
Prostředí a vybavení	9
1. Přeplněnost věznice	9
2. Zázemí pro provádění hygieny	11
3. Místnost pro sebeobslužné aktivity	12
4. Hliníkové ešusy	13
5. Krizové oddělení	13
6. Piškoty	16
7. Příklady dobré praxe	17
Kontakt s vnějším světem	18
8. Návštěvy odsouzených	18
Zdravotní péče	19
9. Dostupnost zdravotní péče	19
10. Kvalita zdravotních služeb	20
11. Personální obsazení lékařské péče	20
12. Důvěrnost ošetření a vyšetření u lékaře	21
Specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství (odd. A2)	23
13. Provázanost psychiatrické a pedagogické péče	24
Specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací (odd. B1)	26
14. Podmínky přijetí na specializovaném oddělení	26
15. Průběh pobytu na specializovaném oddělení	27
Kulturní a sociální potřeby	30
16. Nákupy v kantýně	30
17. Knihovna	30

Bezpečnost	31
18. Předcházení a účinné vyšetřování případů násilí a sebepoškozování ve věznici	31
19. Uzamykání odsouzených na oddíle pro III. PSVD	33
20. Hierarchické vztahy mezi odsouzenými	34
Závěr	36
Přehled opatření k nápravě	38

Úvodní informace

A. Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí, nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Věznice představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami tzv. špatného zacházení. Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve věznici může špatné zacházení spočívat zejména v nerespektování práva na soukromí (např. při osobních prohlídkách), v nezajištění zdravotní péče či v nevyhovujících materiálních a hygienických podmínkách.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.¹ Pracovníky jsou právníci a experti na danou oblast. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování zaměstnanců při práci, rozhovorech s ředitelem, zaměstnanci a odsouzenými, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace, včetně zdravotnické dokumentace.²

Systematické návštěvy nenahrazují kontrolu podle jiných právních předpisů. Tvoří nadstavbový mechanismus ochrany práv osob závislých na péči (či jinak omezených na svobodě). Jsou zaměřeny na dodržování základních lidských práv a svobod, nejen na dodržování zákonných nároků dětí. Jejich charakter (monitoring) je preventivní, s cílem působit do budoucna, a pokud možno i vůči nenavštíveným zařízením.

Z každé systematické návštěvy pořizuji zprávu určenou navštívenému zařízení, jež slouží k dialogu se zařízením. Po provedení série souvisejících návštěv vydávám tzv. souhrnnou zprávu. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení. Dosud zveřejněné souhrnné zprávy a další dokumenty související s ochranou osob omezených na svobodě jsou dostupné na <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

---

1 v souladu s ustanovením § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv

2 v souladu s ustanovením § 21 ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv a § 65 odst. 2 písm. m) zákona o zdravotních službách.

B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení³

Po návštěvě zařízení vypracuji zprávu o svých zjištěních. Součástí zprávy mohou být návrhy opatření k nápravě. Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo. K vyjádření stanovím lhůtu. Případně o vyjádření požádám i zřizovatele zařízení, nebo příslušné úřady.

Ve zprávě předkládám svá zjištění, hodnocení, komentáře a návrhy opatření k nápravě. Kde je to možné, navrhuji k opatření také termín realizace. Zařízení vyzývám a povzbuzuji k otevřenému a odůvodněnému vyjádření, které se může týkat jak učiněných zjištění, tak opatření nebo termínů pro jejich naplnění. Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace.

Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁴

Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace zprávu z návštěvy zařízení, včetně obdrženého vyjádření, anonymizuji (vyjma jména osob pověřených vedením zařízení) a zveřejňuji na svých internetových stránkách v sekci <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.⁵

C. Navržená opatření k nápravě

Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín.

Opatření dělím na bezodkladná, s delší lhůtou a průběžná a pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

- **Bezodkladná opatření** je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že navržené opatření realizovalo, nebo (2) sdělí,

---

3 Vysvětluji postup, který plyne z ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

5 v souladu s ustanovením § 23 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv

v jakém konkrétním termínu navržené opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.

- **Opatření s delší lhůtou** je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku. Na realizaci opatření trvám, ale uznávám, že si vyžádá delší čas. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření realizuje v navržené lhůtě, nebo (2) sdělí, v jakém jiném konkrétním termínu opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s průběžným plněním** formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

D. Pojetí zprávy z návštěvy věznice

Zpráva z provedené návštěvy má sloužit jako podklad pro další konstruktivní dialog s navštíveným zařízením. Primárním účelem však je, v souladu se zákonem, prevence špatného zacházení, čemuž odpovídá také zaměření a způsob vedení návštěvy. Těžištěm zprávy tedy musí být popis učiněných zjištění a související hodnocení v bodech, které jsou kritické z hlediska rizika špatného zacházení. Nepřísluší mi hodnotit zařízení jako celek, a zpráva tedy nepodává komplexní hodnocení věznice, ani nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto se může činnost zařízení jevit celkově negativně, což zpravidla neodpovídá realitě. Prosím proto jak monitorované zařízení, tak ostatní čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zpráva rovněž nenahrazuje studijní text. Ve snaze o přesvědčivost hodnocení však místy odkazují na právní předpisy, případně odbornou literaturu a standardy, které považují za významné a vhodné k použití. Mým úkolem je především formulovat cíle, jichž má být dosaženo k prevenci špatného zacházení, a navrhnout opatření k nápravě. Konkrétní způsob jejich naplnění je odpovědností zařízení.

Věřím, že navštívené zařízení zprávu maximálně využije pro svůj růst a zajištění naplnění základních práv a svobod odsouzených osob.

E. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody

Základní lidská práva a svobody odsouzených jsou garantovány v Listině základních práv a svobod a také v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku právně

závazné a mají aplikační přednost před zákonem. Jde například o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Evropská úmluva).⁶

Základní zákonný rámec upravující trest odnětí svobody představuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Samotný výkon trestu odnětí svobody je pak upraven zejména v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon“), který rozvádí vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „vyhláška“). Podrobná pravidla výkonu trestu odnětí svobody jsou upravena v nařízeních generálního ředitele Vězeňské služby České republiky (dále jen „NGŘ“).

Při posuzování zacházení s odsouzenými a hodnocení podmínek, ve kterých žijí, vycházím rovněž z doporučení a standardů mezinárodních organizací, které sice nejsou formálně právně závazné, avšak představují minimální standard ochrany základních lidských práv a svobod odsouzených. Jedná se zejména o Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům [Rec (2006) 2] (dále jen „EVP“) či standardy formulované Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání („standardy CPT“⁷).

F. Informace o zařízení

Věznice Heřmanice je profilována jako věznice pro muže zařazené k výkonu trestu odnětí svobody do věznice s ostrahou, přičemž jsou v ní ve smyslu nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 71/2013, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších nařízení, zřízena tato oddělení:

- oddělení pro výkon trestu mladistvých,
- oddělení s dozorem,
- oddělení s ostrahou,
- oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací ve věznici s ostrahou,
- oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství ve věznici s ostrahou.

Kromě výše uvedených oddělení se ve věznici nacházejí oddělení pro výkon kázeňských trestů (dále jen „OVKT“), zdravotní středisko s izolační celou, nástupní a výstupní oddělení, bezdrogová zóna, eskortní cela a místnosti pro bezkontaktní návštěvy. Dále se ve věznici

---

⁶ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, ze dne 4. listopadu 1950

⁷ Evropský výbor proti mučení. Standardy CPT [online]. Štrasburk: Evropský výbor proti mučení, 2015 [cit. 20. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm>. V textu je odkazováno na nejvyšší verzi Standardů CPT publikovanou v českém jazyce, což je CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2004, dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/lang/cze/cze-standards.pdf>.

nachází místnost plnící funkci kaple, knihovna, kantýna a další objekty tvořící zázemí chodu věznice. V areálu věznice se nachází také psinec s osmi psy.

Plánovaná kapacita věznice je 707 míst (za předpokladu, že na 1 odsouzeného připadají 4 m²) a 961 (za předpokladu, že na 1 odsouzeného připadají 3 m²). V době návštěvy bylo ve věznici 862 odsouzených, což představuje 121,92% naplnění kapacity (při 4 m² na 1 odsouzeného).

G. Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 26. – 27. dubna 2016 bez předchozího ohlášení. O účelu a průběhu návštěvy byl informován ředitel věznice, jemuž bylo také předáno pověření k provedení návštěvy, a dále byla vyžádána potřebná dokumentace.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) Mgr. Pavel Doubek, Mgr. Tomáš Hudeček, JUDr. Jiří Matuška, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Romana Jakešová a dva externí odborníci s kvalifikací, speciální pedagog PaedDr. Petr Matuška, Ph.D., a všeobecná sestra Mgr. Tomáš Petr, Ph.D.

Pověřeným pracovníkům Kanceláře byla na místě poskytnuta veškerá požadovaná součinnost, a to jak ze strany vedení věznice, tak ze strany jednotlivých zaměstnanců.

Prostředí a vybavení

---

1. Přeplněnost věznice

1.1 Velikost ložnic

Ustanovení § 17 odst. 6 řádu výkonu trestu stanoví, že v ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených musí na jednoho odsouzeného připadat ubytovací plocha nejméně 4 m². Totéž ustanovení za určitých podmínek toleruje, aby na odsouzeného připadala ubytovací plocha menší než 4 m², a to „*jestliže celkový počet odsouzených vykonávajících trest ve věznicích téhož základního typu v rámci republiky překročí kapacitu věznic stanovenou tak, aby na jednoho odsouzeného připadala ubytovací plocha alespoň 4 m²“.*

Ustanovení § 5 nařízení generálního ředitele č. 25/2012 o specializovaných odděleních pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných odděleních pro výkon ochranného léčení (dále jen „NGŘ č. 25/2012“) stanoví, že „*kapacita specializovaného oddělení se stanoví tak, aby na jednoho odsouzeného připadalo alespoň 6 m² ubytovací plochy. Odsouzení jsou zpravidla ubytováni po dvou až čtyřech v jedné ložnici (cele)“.*

Jelikož celkový počet odsouzených – mužů vykonávajících trest ve věznicích s ostrahou v České republice překročil dne 14. 10. 2014 stanovenou kapacitu věznic, byla v souladu s § 17 odst. 6 řádu výkonu trestu ubytovací plocha na jednoho odsouzeného snížena na 3 m². Ke dni 30. 4. 2016 byla kapacita věznice naplněna na 121,1 % (dozor 131,9 %, ostraha 118,9 %).⁸

Přeplněná kapacita se projevuje i na specializovaných odděleních, kde mají ložnice obytnou plochu přibližně 21 m². Na těchto ložnicích jsou odsouzení ubytováni po 3, 4 a 5 odsouzených, což v případě odsouzených ubytovaných po 4 a po 5 představuje méně než 6 m² na osobu (v případě 4 odsouzených připadá velikost obytné plochy přibližně 5,25 m² na jednoho odsouzeného a u 5 odsouzených je to dokonce 4,2 m² na odsouzeného).

V rámci oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací probíhá výchovně vzdělávací program pro pachatele odsouzené za trestné činy násilí na dětech (dále jen „GREPP“). Z tohoto důvodu se kapacita oddělení (24 lůžek) rozdělila mezi odsouzené zařazené na toto oddělení (v době návštěvy 14 odsouzených) a odsouzené zařazené do programu GREPP (v době návštěvy 10 odsouzených). Pro odsouzené zařazené do programu GREPP byly vyčleněny 3 ložnice z celkových 6 ložnic. Ze sdělení terapeuta a ze *Seznamu odsouzených – ubytovna B1* vyplývá, že 2 odsouzení zařazení na oddělení B1 byli z důvodu využití části jeho kapacity odsouzenými zařazenými do programu GREPP

---

⁸ Vězeňská služba České republiky. Věznice Heřmanice – statistiky odsouzených [online]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/informacni-servis-1578/zahranicni-spoluprace-372/statistiky-odsouzenych>.

dočasně zařazeni na specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství (oddělení A2).

Výše jsem uvedla, že pro minimální ubytovací plochu na jednoho odsouzeného na specializovaném oddělení vyžaduje citované NGŘ 6 m². Vzhledem k tomu, že se na těchto odděleních nacházejí odsouzení s nejrůznějšími zdravotními problémy, jež kladou vyšší nároky na kvalitu ubytování, domnívám se, že by měla být minimální ubytovací plocha těchto oddělení zachována i tehdy, je-li ubytovací plocha ložnic na standardních oddílech ponížena na 3 m². Je zjevné, že na oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací se minimální ubytovací plochu 6 m² na jednoho odsouzeného nepodařilo dodržet i s ohledem na přítomnost odsouzených zařazených v programu GREPP. Nezpochybňuji význam programu GREPP pro odsouzené, je však třeba současně zajistit, aby jeho průběh nebyl ostatním odsouzeným na újmu.

Opatření:

- 1) na specializovaných odděleních zachovat minimální ubytovací plochu 6 m² na jednoho odsouzeného (průběžně).**

Problematicke přeplněnosti českých věznic jsem se věnovala v Souhrnné zprávě ze systematických návštěv věznic (2016), ve které jsem Ministerstvu spravedlnosti doporučila zpracovat koncepci změny trestní politiky s cílem snížení počtu odsouzených, a to za využití prvků restorativní justice (do konce roku 2017).⁹ S ohledem na skutečnost, že přeplněnost věznic je systémový problém, jehož řešení překračuje možnosti ředitele Věznice Heřmanice, budu i nadále usilovat o jeho řešení systémovými kroky.

1.2 Oddělené umístování odsouzených

Ustanovení § 7 písm. b) zákona stanoví pravidlo pro oddělené umístování odsouzených tak, že se odděleně umísťují zpravidla recidivisté od odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé.

Na dozorovém oddíle B6 byli na ložnicích společně ubytováni prvotrestaní s vícetrestanými. Společné ubytování bylo dle sdělení zaměstnanců věznice dáno z důvodu přeplněnosti věznice.

Je mi jasné, že s ohledem na přeplněnost věznice a nutnost vyhovět všem požadavkům na oddělené umístování odsouzených, může být pro věznici požadavek na oddělené umístění prvotrestaných odsouzených od vícetrestaných obtížně splnitelný. Nevyžadují proto, aby věznice tyto skupiny oddělila okamžitě, ale spíše aby hledala cesty, jak tohoto požadavku v blízké budoucnosti dosáhnout. To ostatně platí i pro oddělené umístování odsouzených za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy z nedbalosti dle § 7 písm. c) zákona.

---

⁹ Veřejný ochránce práv. Věznice – zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv. 2016 [online]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf.

Opatření:

- 2) odděleně umisťovat prvotrestané od vícetrestaných odsouzených (průběžně).

2. Zázemí pro provádění hygieny

2.1 Počet sprch

Standardní oddíly jsou určeny pro přibližně 65 odsouzených. Na oddíle se nachází pouze jeden sprchový kout. Neplatí, že by všech 65 odsouzených využívalo právě tento jeden sprchový kout, neboť řada z nich dochází do zaměstnání, kde mají možnost se též osprchovat. Přesto považují pouze jednu sprchu na takové množství odsouzených jako zcela nedostatečné vybavení.

Opatření:

- 3) navýšit počet sprch (do 1 roku).

2.2 Čistota toalet a sprch

Na některých toaletách a sprchách ve věznici byla špína a plíseň. Poukazují zejména na sprchy v budově, kde se nachází oddělení pro výkon kázeňských trestů (dále jen „OVKT“). Viz. obr. 1 – 4 (oprýskané a špinavé umyvadlo, „korýtko“, toaleta a sprchy na budově OVKT), obr. 5 (toaleta na specializovaném oddělení) a obr. 6 (sprchový kout na oddíle A5).

Obr. 5

Obr. 6

Na některých oddílech neměli odsouzení k dispozici pračku a prádlo si prali v kbelících nebo v umyvadlech (někteří odsouzení k praní používali záchodový zvon).

Na většině oddílů odsouzení suší prádlo na svých ložnicích na prádelních šňůrách u stropu nad dveřmi, ve výšce asi 2,5 metru. Viz obr. 7 (sušení prádla na ložnici).

Obr. 7

Opatření:

- 4) **zakoupit odsouzeným skládací sušáky na prádlo (ke zvážení),**
- 5) **každému odsouzenému umožnit alespoň jednou týdně vyprat si vlastní oblečení v pračce (průběžně).**

3. Místnost pro sebeobslužné aktivity

Ustanovení § 5 NGR č. 25/2012 stanoví, že součástí specializovaného oddělení jsou ubytovací místnosti, kulturní místnost, místnost pro sebeobslužné aktivity, terapeutická místnost, případně i další prostory (dílny, víceúčelové místnosti, pracoviště, jídelna, vycházkové prostory).

Místnost pro sebeobslužné aktivity by měla podporovat základní denní činnosti jako je příprava stravy a stolování, praní, žehlení, šití, úklid apod. (viz obr. 9).¹⁰

Na specializovaných odděleních tato místnost zřízena nebyla. Pokud jde o přípravu stravy a horkých nápojů, pak tato probíhala na toaletách na ploténkovém vařiči v hygienicky nevyhovujících podmínkách (viz obr. 8). Obr. 9 znázorňuje představu Vězeňské služby České republiky o podobě místnosti pro sebeobslužné aktivity, která je prezentována na stránkách Vězeňské služby České republiky (dále jen „VS ČR“):

<http://www.vscr.cz/zachazeni-s-odsouzenými>.

---

10 Věznice Světlá nad Sázavou. Výstupní oddělení. 2010 [online]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vystupni-oddeleni>.

Obr. 8

Obr. 9

Opatření

- 6) **na specializovaných odděleních zřídit místnost pro sebeobslužné aktivity (do 1 roku),**
- 7) **do doby zřízení místnosti pro sebeobslužné aktivity zajistit, aby příprava stravy a horkých nápojů probíhala jinde na oddíle než na toaletách (průběžně).**

4. Hliníkové ešusy

Odsouzení odebírají stravu v propůjčených hliníkových ešusech. Tyto ešusy si s sebou nosí k odběru stravy a uchovávají si je u sebe na ložnici. Třebaže si odsouzení nestěžovali, že mají stravu v ešusech a nemají k dispozici klasické talíře nebo alespoň plastový tablet, dávám věznici na zvážení, zda ešusy nenahradí vhodnějším nádobím. Z estetického i zdravotního hlediska (možná zdravotní rizika související s uvolňováním hliníku) nepovažuji používání hliníkových ešusů za vhodné.

Opatření:

- 8) **nahradit hliníkové ešusy vhodnějším nádobím (do 6 měsíců).**

5. Krizové oddělení

Materiální podmínky krizových oddělení jsou upraveny v NGŘ č. 25/2011. Krizové oddělení má být umístěno v klidné části střeženého objektu, jeho vybavení a barevnost mají být zvoleny tak, aby přispívaly k optimalizaci psychického stavu odsouzených, a součástí má být rovněž kulturní místnost vybavená televizorem. Je-li součástí krizového oddělení izolační místnost, pak ta má být upravena a vybavena tak, aby nedocházelo k sebepoškozování odsouzeného, nebo k poškozování vnitřního vybavení cely.

Ve věznici není klasické krizové oddělení zřízeno. Odsouzení v krizi jsou umístováni na některou z deseti cel na OVKT. Tyto cely se od sebe příliš neliší. Ve všech se nachází vnitřní mříž, nábytek ukotvený k zemi, bez dalšího vybavení. Na dveřích cel jsou z vnější strany tabulky s označením názvu cely a odsouzených na cele umístěných. Na některých tabulkách však označení chybělo (označení cely i jména odsouzených se zapisují na tabulku stíratelným fixem). Například cela slovně označená dozorcí jako „krizová“ neměla

na tabulce žádné označení. Štítky na jednotlivých celách se přepisují fixem a podle nápisu slouží svému aktuálnímu účelu (mimo cely 1, 2 a 8), které jsou stabilně označeny štítkem.

V řádu oddělení specializovaného pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací je uvedeno, že specializované oddělení je zřízeno v 1. poschodí budovy B (ubytovna B1) a v budově OVKT, kde jsou vybudovány 3 diferencované cely.

Od ostatních cel se odlišuje nejvíce cela č. 1 „speciální cela“, která je vykachlíkovaná, bez vybavení. Dle sdělení dozorců slouží tato cela ke kompenzaci stavu odsouzeného, který dostane pouze matraci na zem. Nejistila jsem, jaký je režim této cely (obr. 11).

Opatření:

- 9) žádám Vás o sdělení, jaký je právní režim této cely a kde je tento režim zakotven. Dále žádám o sdělení, kdo byl na cele v roce 2016 umístěn a z jakého důvodu (s vyjádřením ke zprávě).**

Od ostatních cel se odlišuje rovněž cela č. 2, která je označena jako „bezpečnostní cela“. Ani u této cely se nepodařilo zjistit, jaký je režim umístování odsouzených na celu. Personál věznice pouze uvedl, že naposledy byl na celu umístěn odsouzený v roce 2011 poté, co injekčně užil drogy a byl nezvladatelný – hrozilo, že si ublíží. Součástí této cely je kovová postel s dřevěnými pryčnami a kovovými oky pro uchycení poutacích popruhů (obr. 15).

Cela č. 3 je dle sdělení dozorců „krizovou celou“, třebaže nebyla nijak označena. Cela byla vymalována na zeleno. Zdi, umyvadlo i WC byly špinavé a oprýskané (viz obr. 1 – 4 a obr. 12).

Cely 4 – 7 byly v době návštěvy vyhrazeny pro výkon kázeňského trestu, zbylé cely byly používány na doplnění kapacity standardních oddělení (např. k oddělení násilníků, poškozených, anebo i k prevenci násilí). O umístění odsouzených na tyto cely rozhoduje vedoucí oddělení výkonu trestu, avšak nevede k tomu žádnou dokumentaci. (cela č. 4 viz obr. 14).

Cela č. 8 je označena jako eskortní. Má sloužit pro krátkodobý pobyt odsouzených před eskortou. V cele není postel (obr. 13).

Cela č. 9 a 10 byla v době návštěvy označena fixem jako diferenciatní. Zde jsou umístění odsouzení ze specializovaného oddělení pro mentálně retardované na návrh psychologů a z rozhodnutí vedoucího oddělení výkonu trestu.

K oddělení náležel rovněž vycházkový dvůr (viz obr. 16).

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

Dokumentace k umístování odsouzených na cely byla uložena na dozorcím stanovišti, ze zápisů však není zřejmé, do které cely konkrétně jsou osoby v krizi umístovány. Dozorci na oddíle sami neuměli odpovědět na otázku, do které z cel se umísťují odsouzení v krizi. Cely č. 3 jako krizovou uvedl až vedoucí oddělení výkonu trestu. Snad vyjma eskortní cely č. 8 byl účel a režim ostatních cel nejasný. S ohledem na tuto skutečnost může hrozit zneužití.

Opatření:

- 10) stanovit jasná pravidla k užívání jednotlivých cel (charakter a režim cel) (do 3 měsíců),**
- 11) vést k těmto celám příslušnou dokumentaci, z níž bude zřejmé, jaký je režim cel a jaká jsou pravidla pro umístování odsouzených do cel (do 3 měsíců).**

Stávající podoba „krizového oddělení“ je pro osoby v krizi zcela nevhodná a neodpovídá požadavkům na krizové oddělení stanoveným nařízením generálního ředitele VSČR č. 25/2011.

Opatření

12) vytvořit standardní krizové oddělení (do 6 měsíců).

6. Piškoty

Evropská vězeňská pravidla v doporučení 18.2 stanoví, že všechny prostory, v nichž mají vězni žít, pracovat, nebo se shromažďovat, musejí mít dostatečně velká okna, aby vězni mohli za normálních okolností při denním světle číst, nebo pracovat. Okna musejí být konstruována tak, aby umožnila přístup čerstvého vzduchu. CPT ve své XI. zprávě o činnosti pod bodem 30, věnovaným přístupu denního světla a čerstvého vzduchu do cel, sice uznává, že je možné z bezpečnostních důvodů, zejména proto, aby se zabránilo koluzi nebo zločinným aktivitám, přijmout u některých vězňů specifická opatření. Na druhou stranu uvádí, že je třeba posoudit každý případ zvlášť, aby bylo možné rozhodnout, zda jsou specifická bezpečnostní opatření skutečně v daném případě ospravedlnitelná. Ani v takových případech by však neměli být odsouzení zbaveni přirozeného světla a čerstvého vzduchu. Upozorňuji rovněž, že nedostatečný přístup k čerstvému vzduchu a dennímu světlu se může negativně promítnout na psychickém stavu odsouzených.¹¹

Zjistila jsem, že na oknech nástupního oddělení, jakož i některých oknech standardních oddílů, jsou na vnější straně obou ubytovacích bloků věznice nainstalovány plastové zábrany z polykarbonátu (tzv. piškoty či lexany), jejichž účelem je zabránit nepovoleným kontaktům odsouzených. Nainstalované piškoty na oknech nástupního oddílu byly

znečištěné a způsobovaly značný světelný diskomfort. Dle ubytovaných odsouzených bylo nutné většinu dne na ložnicích svítit, zejména při zhoršeném počasí (viz obr. 17 – 18).

Obr. 17 – 18

---

11 Srov. publikace věnující se zacházení s odsouzenými určená primárně pro potřeby vězeňské služby: Coyle, Andrew. A Human Rights Approach to Prison Management: Handbook for Prison Staff (2009) London: International Centre for Prison Studies, str. 52. Dostupné z: http://www.prisonstudies.org/sites/prisonstudies.org/files/resources/downloads/handbook_2nd_ed_eng_8.pdf.

Není přijatelné odsouzeným na oddíle, kde tráví převážnou část dne, upírat přístup ke světlu a proudění čerstvého vzduchu. Je-li účelem „piškotů“ zabránit navazování nepovolených kontaktů mezi odsouzenými (tzv. „koňování“), měla by věznice na tento problém reagovat individuálně formou kázeňského řízení, nikoliv plošným „zabedněním“ oken piškoty. Dokud trvají nevyhovující mikroklimatické podmínky na celách, měla by je věznice kompenzovat vyšší dotací volnočasových aktivit mimo prostor cely.

Opatření:

- 13) Na nástupních a standardních oddílech demontovat „piškoty“ (do 1 roku),**
- 14) do doby, než budou piškoty z oken odstraněny, navýšit podíl volnočasových aktivit mimo cely (průběžně),**

7. Příklady dobré praxe

Pověření zaměstnanci Kanceláře zjistili, že na dozorových odděleních byla téměř v každé ložnici televize. Na ostrahových oddílech byla povolena televize na šesti celách z dvanácti. Odsouzení za používání televize nemuseli platit. Umožnění odsouzeným používat bezplatně vlastní televize považují za příklad dobré praxe, který by mohly následovat i jiné věznice.

Dále pověřeni zaměstnanci Kanceláře zjistili, že kouření odsouzených probíhá přímo na ložnicích, které jsou za tímto účelem rozděleny na kuřácké a nekuřácké. Věznice navíc vyčlenila celý oddíl pouze pro nekuřáky (oddíl A1). V době naší návštěvy byla na tomto oddíle volná kapacita cca 5 míst. Vyčlenění speciálního oddílu pouze pro nekuřáky oceňují.

Kontakt s vnějším světem

---

8. Návštěvy odsouzených

8.1 „Dělení“ návštěv

Odsouzení mají možnost na základě § 19 odst. 1 zákona přijímat na dobu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce návštěvy blízkých osob. Za účelem zachování vazeb s blízkými osobami věznicí pravidelně doporučuji, aby odsouzeným nabízely možnost dělení návštěv (1,5 hodiny dvakrát za měsíc).

Zjistila jsem, že Věznice Heřmanice umožňuje odsouzeným dělení návštěv dvakrát a někdy dokonce i třikrát za měsíc. **To považuji za příklad dobré praxe a tuto praxi oceňuji.**

8.2 Prostředí pro realizaci návštěv

Doporučení č. 24.4 EVP stanoví, že návštěvy musejí být organizovány tak, aby vězni měli možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nejnornálnějším způsobem. Kromě obecných požadavků na důstojné a zdravé nezávadné materiální vybavení míst pro odsouzené (doporučení 18.1 EVP) je nutné vybavení návštěvních místností přizpůsobit potřebám návštěv, zejména potřebám nezletilých dětí.

Oceňuji „restaurační“ rozložení stolů v návštěvní místnosti a možnost zakoupení občerstvení, což nebývá běžným standardem ve všech věznicích.

Na druhé straně v návštěvní místnosti není prostor vyhrazen pro přítomnost dětí (dětský kout).

Opatření:

- 15) v návštěvní místnosti zřídit dětský kout (do 6 měsíců).**

Zdravotní péče

Zákon garantuje v § 16 odst. 6 všem odsouzeným *právo na zdravotní služby v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem¹² s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.*

9. Dostupnost zdravotní péče

9.1 Čekací lhůty k lékaři

Vyhláška konkretizuje, že zdravotní péči o odsouzeného zajišťuje především zdravotnické středisko ve věznici, nebo jiné zdravotnické zařízení vězeňské služby. Praktické aspekty poskytování péče řeší vnitřní řád věznice v čl. 8 odst. 1, kde je stanoveno, že „*nezaměstnaný odsouzený se hlásí k lékaři v pracovních dnech prostřednictvím službu konajícího dozorce formou zápisu do stanovené knihy bezprostředně před zahájením nebo po ukončení prověrky početního stavu, pracující odsouzený před navedením do zaměstnání při vchodu do budovy OVKT*“.

Odsouzení si stěžovali na dlouhé čekací lhůty, než jsou navedeni k praktickému lékaři nebo že nejsou lékařem vůbec ošetřeni. Tuto skutečnost potvrzuje tzv. kniha hlásících se k lékaři, podle níž zůstalo bez ošetření několik odsouzených.¹³

Uvedené se projevuje negativně i v prodlení s dodáním léků odsouzeným. Odsouzení, u nichž je nastavena chronická léčba (např. hypertenze) si musejí sami hlídat, kdy jim léky dojdou a poté se objednat k lékaři se žádostí o další předpis. Odsouzení uváděli, že jelikož se k lékaři nedostanou v potřebné době, jsou poté i několik týdnů bez pravidelné medikace. Tato praxe je nepřijatelná.

Opatření:

- 16) Odsouzené, nahlášené k lékaři, navést k lékaři bez zbytečného odkladu (průběžně),**
- 17) pokud lékař rozhodne o jejich neošetření, uvést do zdravotnické dokumentace odsouzeného vždy důvody (průběžně)**

9.2 Systém nahlašování k lékaři

Na specializovaném oddělení dozorců nepoužívají knihu odsouzených hlásících se k lékaři, ale zájemce o vyšetření lékařem si zapisují na vlastní volné listy papíru. Tento systém je poměrně rizikový, neboť neumožňuje vést evidenci odsouzených, kteří se k lékaři hlásili,

---

¹² zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

¹³ Například záznamy ze dne 10. 3. 2016 či 11. 4. 2016). U některých odsouzených je v knize hlásících se k lékaři opakovaný záznam, že nebyli ošetřeni (například odsouzený A., který má v knize 5x záznam o neošetření lékařem).

a provést tak zpětnou kontrolu dostupnosti zdravotní péče ve věznici. Odporuje rovněž cit. vnitřnímu řádu věznice, v němž se výslovně hovoří o „stanovené knize“.

Bylo zjištěno, že na oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství je určen odsouzený (B. C.), který si zájemce o vyšetření lékařem zapisuje na vlastní lísteček, který posílá předává vychovateli. Tento odsouzený je dále vychovatelem pověřen k provádění soupisu „rajonářů“, vedením indexu odsouzených či fasováním hygieny.

Rozumím praktické potřebě vychovatelů mít mezi odsouzenými jednoho určeného odsouzeného, který bude jakousi spojkou mezi vychovateli a ostatními odsouzenými při správě běžných záležitostí chodu oddílu (např. fasování hygieny). Tato pozice však neznamená, že se vybraný odsouzený (slangově barákový či chodbař) bude podílet na činnostech souvisejících s uplatňováním práv jiných odsouzených či s vynucováním jejich povinností. Tím by se totiž mohla vytvořit hierarchie mezi odsouzenými, která může vést ke zneužívání nadřazeného postavení a vyústit až v šikanu. Skutečnost, kdy si vybraný odsouzený zapisuje jména odsouzených hlásících se k lékaři, považuji za rizikovou a zneužitelnou. Tuto praxi požaduji ukončit.

Opatření:

- 18) na všech oddílech věznice vést knihu hlásících se k lékaři (do 1 měsíce),**
- 19) umožnit zájemcům o lékařské vyšetření, aby se sami zapisovali do knihy hlásících se k lékaři (průběžně).**

10. Kvalita zdravotních služeb

Ustanovení § 28 odst. 2 zákona o zdravotních službách stanoví, že pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

Řada odsouzených si stěžovala na kvalitu zdravotní péče, kdy lékař vyšetření provádí „od stolu“, aniž by odsouzeného řádně prohlédl a vyšetřil. Setkala jsem se především se stížnostmi na nevydávání léků. S ohledem na výše uvedené považuji toto zjištění za znepokojující.

Většinu námitek nebylo možno potvrdit, ale ani přesvědčivě vyvrátit. Z tohoto důvodu neformuluji věznici žádné doporučení, **vyzývám však, aby kvalitě poskytované zdravotní péče věnovala zvýšenou pozornost.**

11. Personální obsazení lékařské péče

Ve věznici působí praktičtí lékaři MUDr. Kroker (0,6 úvazku, 3 dny v týdnu), MUDr. Kus (0,3 úvazku, 2 dny v týdnu), MUDr. Krygel (0,2 úvazku, 1 den v týdnu), MUDr. Kokeš (0,5 úvazku, 2,5 dne v týdnu). Dle slov vrchní sestry většina praktických lékařů nedochází pravidelně, ale dle svých možností, což komplikuje plánování a způsobuje, že v některých dnech není lékař k dispozici vůbec.

Psychiatr ordinuje pro všechny odsouzené 1 hodinu týdně s úvazkem 0,15. Odsouzení si stěžovali na nedostatečnou dostupnost psychiatrické péče. Tuto skutečnost potvrdil

rovněž psycholog, který uvedl, že rozsah ordinačních hodin psychiatra považuje za nedostatečný.

Lékařské pokrytí zdravotní péče nepovažují za dostatečné.

Opatření:

20) zajistit každodenní přítomnost lékaře ve věznici a navýšit pokrytí psychiatrické péče (do 6 měsíců),

Nedostatkem lékařského personálu trpí většina českých věznic a jde o vážný systémový problém. Tématem jsem se proto podrobněji zabývala ve své Souhrnné zprávě z návštěv věznic z letošního roku, v níž jsem jako jedno z možných řešení navrhla přenesení odpovědnosti za poskytování zdravotních služeb pod resort Ministerstva zdravotnictví. Přenesení odpovědnosti za zdravotní služby vězněným osobám na civilní zdravotnictví je směr, kterým se v minulých letech vydala řada nejen evropských států a který je souladný s doporučeními CPT. Ve snaze posunout věci dopředu jsem doporučila Ministerstvu spravedlnosti provést analýzu možností zajištění zdravotních služeb v zařízeních VS ČR s výhledem na převedení povinnosti zajistit zdravotní služby vězněným osobám z VS ČR na civilní zdravotnictví, a to do konce roku 2016.

12. Důvěrnost ošetření a vyšetření u lékaře

Zákon o zdravotních službách v § 46 odst. 1 písm. g) stanoví, že při poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu trestu odnětí svobody může být na dohled přítomen příslušník vězeňské služby. Na doslech může být přítomen pouze tehdy, jde-li o ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka, nebo jiného odborného pracovníka, nebo majetku.

Toto ustanovení je diskutabilní, protože jako standard předpokládá, že setkání pacienta a lékaře má svědka (dozorce na dohled). To je však neuspokojivé, a to nejen s ohledem na lékařské tajemství, ale i z hlediska prevence špatného zacházení. Lékař ve vztahu k osobám omezeným na svobodě nevystupuje pouze v intencích klasického vztahu lékař-pacient, ale má přispívat k prevenci špatného zacházení, a to pomocí systematického zaznamenávání případných zranění a známek napadení. Působení lékaře je předpokladem naplnění povinnosti státu provádět účinné vyšetřování obvinění ze špatného zacházení ze strany orgánů odpovědných za detenci osob. Standardy CPT v bodu č. 51 stanoví, že *veškeré lékařské prohlídky vězňů (ať už vstupní, nebo pozdější) by měly probíhat mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled vězeňské služby*. Standardy CPT tak stanoví v porovnání s českou právní úpravou vyšší standard důvěrnosti při kontaktu s lékařem.

Odsouzení uváděli, že při vyšetření u lékaře jsou pootevřené dveře do sousední sesterny, kde je přítomen dozorce, který má možnost slyšet rozhovor odsouzeného s lékařem. Dozorce tak není vyšetření pacienta na dohled, zůstává však na doslech.

Opatření:

- 21) veškeré lékařské prohlídky odsouzených musejí probíhat mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled příslušníka vězeňské služby (průběžně).**

Specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství (odd. A2)

Výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství ve Věznici Heřmanice v současné době neprobíhá, neboť věznice pozbyla oprávnění pro jeho výkon. Dříve specializované oddělení pro výkon ochranného léčení je v současnosti pojímáno jako specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek. Těmto odsouzeným nabízí specializovaný program na léčbu závislosti, a to na dobrovolné bázi. Personál věznice uvedl, že pokud odsouzený specializovaným programem léčby závislosti projde, může mu následně soud po výkonu trestu odnětí svobody přeměnit formu ochranného léčení z ústavní na ambulantní.

Na podmínky odsouzených v tomto oddělení tedy nelze aplikovat pravidla pro specializované oddělení pro výkon ochranného léčení dle části třetí NGŘ č. 25/2012, nýbrž pravidla platná pro specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování dle § 10 a násl. NGŘ č. 25/2012, zejména pak pravidla, která se týkají odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek.

Ve vnitřním řádu věznice (čl. 32) je obsažen „Řád specializovaného oddělení pro výkon ochranné léčby protialkoholní a léčby patologického hráčství“. Tento řád obsahuje podmínky pro umístění do SPO následovně: *„Do specializovaného oddělení je zařazen odsouzený, který má do výkonu trestu odnětí svobody soudně nařízenou ochrannou léčbu protialkoholní nebo léčbu patologického hráčství v ambulantní formě a dále odsouzený, který má problém s abúzem alkoholu či patologickým hráčstvím a svůj abúzus či závislost chce řešit.“* Vzhledem k tomu, že věznice ztratila oprávnění k provádění ochranné léčby, nemůže na SPO přijímat odsouzené se soudně nařízenou ochrannou léčbou, která má být vykonána ve výkonu trestu. Bylo zjištěno, že v současnosti se na SPO nacházejí 4 odsouzení s nařízenou ochrannou léčbou ve výkonu trestu.

V době návštěvy bylo na oddělení 38 odsouzených, přičemž 3 z nich zde byli umístěni z kapacitních důvodů a nebyli zapojeni do programu.

Opatření:

- 22) odsouzené s nařízenou ochrannou léčbou ve výkonu trestu přemístit do věznice s akreditovaným programem ochranného léčení, aby mohli v nařízené ochranné léčbě pokračovat (do 3 měsíců).**
- 23) získat akreditaci k poskytování ochranného léčení (do 1 roku).**

12.1 Setkávání terapeutického týmu

Personál věznice uvedl, že každý týden probíhá setkávání terapeutického týmu. Ze zápisů setkání terapeutického týmu bylo zjištěno, že týdenní interval se ne vždy dodržuje (po více než týdně proběhla setkání v termínech 23. 2., 16. 3., 22. 3., 5. 4., 19. 4. 2016).

Terapeutický tým se zabývá obecnou situací na oddíle a řeší kazuistiky jednotlivých odsouzených. V případě, že odsouzený terapeutický program nezvládá, může terapeutický tým navrhnout řediteli věznice vyřazení odsouzeného. Vyřazen byl například odsouzený D.

Ze zápisů setkání terapeutického týmu vyplývá, že zápisy jsou obecné a heslovité a nelze z nich seznat bližší informace o situaci odsouzených. Ze zápisu ze setkání terapeutického týmu ze dne 5. 1. 2016 cituji: „1) *Situace na A2 – ukončení léčby, nováčci...do KIWANISU, problémový E.* 2) *Situace na B1 – sebevražda pan F., problémová skupina kolem pana H..* 3) *Finance – prevence kriminality, drogy – požadavky.* 4) *Organizační, diskuze.*“ Je jisté, že zápis reaguje na závažné skutečnosti (sebevražda Pan F., problémová skupina kolem pana H., problémový E.). Z uvedeného heslovitého zápisu však není možné zjistit, jaké konkrétní záležitosti terapeutický tým řešil a jak se tato informace odráží v dalším postupu jednotlivých pracovníků, případně jaká opatření tito pracovníci přijali. Zdůrazňuji, že terapeutický tým má významné postavení, neboť je subjektem, který řediteli věznice navrhuje zařazení či vyřazení odsouzeného ze SPO. V případě, že se terapeutický tým usnese například na vyřazení odsouzeného ze SPO, není s ohledem na heslovité zápisy možné hodnověrně doložit, jaké úvahy k tomuto kroku terapeutický tým vedly.

Opatření:

- 24) dodržovat setkávání terapeutického týmu v pravidelných týdenních intervalech (průběžně),**
- 25) vést konkrétní a dostatečně podrobné zápisy z porad terapeutického týmu, z nichž bude zřejmé, jaká opatření budou přijata (průběžně).**

13. Provázanost psychiatrické a pedagogické péče

Z terapeutické knihy u odsouzeného Ch. je patrný pokles jeho motivace, kdy ještě dne 20. 11. 2015 byl aktivní, hodně diskutoval a plnil své povinnosti, zatímco 2. 2. 2016 byl již pasivní, do diskuzí se zapojoval velmi sporadicky, což zdůvodňoval svým špatným zdravotním stavem. Dne 7. 3. 2016 speciální pedagog uvedl, že nedošlo k žádnému posunu, jeho nálada a aktivita úzce souvisí s jeho medikací od psychiatra, ve které dochází ke změnám. Obdobný regres je patrný rovněž u odsouzeného I., v jehož terapeutické knize je uvedeno, že dává dobré reflexe, zvýšil si náhled na svou závislost, intenzivně se zamýšlí (záznam ze dne 29. 10. 2015), dobře se připravil k přezkoušení tezí o závislosti, byl hodnocen stupněm dobrý (záznam ze dne 11. 11. 2015), avšak následně speciální pedagog uvádí, že v poslední době došlo k útlumu, je pasivní, do diskuze se nezapojuje, nic ho nebaví, dost často se ze zdravotních důvodů ze skupin omlouvá, polevil v práci s deníkem, je dosti pesimistický (záznam ze dne 2. 12. 2015). Dle sdělení speciálního pedagoga může být uvedená změna chování způsobena změnou medikace od psychiatra.

Třebaže nemám k dispozici úplné informace o zdravotním stavu odsouzených Ch. a I., mám podezření, že změna psychiatrické medikace mohla vést ke změně chování a motivace

odsouzeného v rámci terapeutického programu. S ohledem na vzájemnou provázanost psychiatrické a pedagogické péče se domnívám, že by měla existovat intenzivní spolupráce mezi psychiatrem a dalšími odbornými zaměstnanci, podílejícími se na práci s odsouzeným, včetně sdílení poznatků o zdravotním stavu odsouzeného (například vliv předepsané medikace na chování odsouzeného).

Ustanovení § 31 odst. 6 zákona o zdravotních službách stanoví, že *„jestliže to zdravotní stav nebo povaha onemocnění pacienta vyžadují, je poskytovatel oprávněn sdělit osobám, které budou o pacienta osobně pečovat, informace, které jsou nezbytné k zajištění této péče nebo pro ochranu jejich zdraví“*. Uvedené ustanovení dopadá rovněž na vztah lékař – odborný zaměstnanec věznice, v tomto případě psychiatr – speciální pedagog. Z tohoto ustanovení pochopitelně nevyplývá pro lékaře povinnost poskytovat veškeré informace o zdravotním stavu pacienta. Měl by však poskytnout takové informace, které jsou nezbytné k zajištění pedagogické péče o daného odsouzeného.

Opatření:

- 26) zajistit, aby poskytovatel zdravotních služeb poskytoval odborným zaměstnancům věznice takové informace o zdravotním stavu odsouzeného, které jsou nezbytné k zajištění odborné péče o odsouzeného (průběžně).**

Specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací (odd. B1)

Kapacita specializovaného oddělení pro odsouzené s mentální retardací je 24 lůžek. V době návštěvy bylo na SPO zařazeno 14 odsouzených. Zbývající lůžka byla pro období 4. 4. – 6. 5. 2016 využita pro odsouzené zařazené do programu GREPP (v době návštěvy bylo do programu zařazeno 10 odsouzených). Ze sdělení terapeuta a ze *Seznamu odsouzených – ubytovna B1* vyplývá, že 2 odsouzení zařazení na SPO byli z důvodu využití části jeho kapacity odsouzenými zařazenými do programu GREPP dočasně zařazeni na specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protialkoholního a léčení pro patologické hráčství.

14. Podmínky přijetí na specializovaném oddělení

Pravidla pro zahájení a ukončení pobytu na SPO jsou upravena v § 10 NGŘ č. 25/2012 (viz výše). Ustanovení § 13 odst. 2 cit. NGŘ dále podmínky zpřesňuje, když uvádí, že „do specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací se zařadí odsouzený, který splňuje některé z kritérií: a) diagnóza F70, případně F71 dle MKN-10, b) intelekt v subnormě ve spojení se sociální maladaptací, c) porucha intelektu vlivem demence, kdy se jedná o úbytek intelektu na základě organického poškození CNS, zejména toxicky (léky, alkohol), traumaticky, opakovanými epileptickými záchvaty a infekcemi, d) pseudooligofrenie, tj. nedostatečným rozvojem intelektu na bázi výchovné či kulturní zanedbanosti vznikající následkem stimulační deprivace“. Odst. 2 dále stanoví, že „písemná žádost odsouzeného o zařazení/vyřazení se nevyžaduje“. Žádost mohou podat rovněž zaměstnanci věznice.

Manuál SPO dále specifikuje kontraindikaci k pobytu na SPO „*intelekt minimálně v pásmu podprůměru (nad IQ 79), bez zjevných projevů demence; jazyková bariéra*“. Dále manuál uvádí další nezbytné podmínky pro zařazení do SPO: délka do konce výkonu trestu musí být delší než 10 měsíců; odsouzený nemá podanou žádost o podmíněčné propuštění nebo o přeřazení do mírnějšího typu věznice.

Vyhodnocení činnosti SPO za rok 2014 uvádí, že do oddělení se kromě odsouzených s mentální retardací přijímají také odsouzení, kteří *trpí závažnou psychickou poruchou a nelze je zařadit jinam. Kontraindikováni jsou odsouzení, kteří splňují základní kritérium, ale trpí zároveň závažnou formou poruchy osobnosti, jsou agresivní nebo mají kumulaci poruchy osobnosti, psychiatrické a závažné somatické onemocnění (např. nepohyblivost, těžkou formu EPI apod.)*.

Ve dvou případech bylo důvodem umístění odsouzených na SPO ve Věznici Heřmanice jejich jednání (suicidální pokusy, rizikové jednání).

15. Průběh pobytu na specializovaném oddělení

15.1 Programy zacházení

Program zacházení (dále jen „PZ“) odsouzeného stanoví cíle PZ, pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů.

PZ se čtvrtletně vyhodnocuje. V rámci vyhodnocení PZ se vyhodnocuje, zda se odsouzený účastní aktivit PZ, jaký pro něj mají přínos, v jakých činnostech potřebuje pomoc a podporu apod. Vyhodnocení PZ může být důvodem pro jeho aktualizaci.

Vyhodnocení PZ u **K. L.** uvádí, že má někdy problém s pochopením zadaného úkolu, potřebuje častou dopomoc a podporu, potřebuje zvláštní osobní přístup (uvedené se opakuje ve 4 hodnotících obdobích). Ve vyhodnocení PZ u **G. F.** je uvedeno, že vzhledem k psychickým problémům těžko vyjadřuje své myšlenky a pocity, jeho projev je těžkopádný a pro ostatní složitě uchopitelný. V terapeutické práci potřebuje zvláštní osobní přístup. Vyhodnocení PZ u **M. N.** uvádí, že sám k sobě je málo kritický. Svou vinu přiznává, nehledá však způsoby řešení svých problémů. Zavinění hledá v nepříznivých životních situacích, ne ve svém selhání a ve svém životním stylu. Ve vyhodnocení PZ u **O. P.** je uvedeno, že těžko chápe zadání a jednotlivé úkoly tvoří spíše spontánně. V terapeutické práci potřebuje zvláštní osobní přístup.

U výše uvedených odsouzených jsem zjistila, že pouze u **K. L.** byla navržena aktualizace PZ, avšak pouze v souvislosti s možností hygienického balíčku. Ostatním odsouzeným aktualizace PZ navržena nebyla. Celkem jsem analyzovala PZ u 14 odsouzených umístěných na SPO, přičemž u 12 z nich nebyla aktualizace PZ navržena. U těchto odsouzených se objevuje v PZ shodná poznámka: „Odsouzený by měl v dalším období i nadále pokračovat v řádném plnění všech svých povinností. Aktualizaci PZ odsouzený nežádá, současný mu plně vyhovuje.“

Výše jsem uvedla případy konkrétních odsouzených, kteří mají problémy s plněním aktivit programu zacházení. Některým odsouzeným v úspěšném plnění aktivit bránil zdravotní stav, jiní vyžadovali individuální přístup, jiní si dosud nevytvořili náhled na svou trestnou činnost. Shledala jsem, že v rámci vyhodnocení programu zacházení není na tyto problémy nijak reagováno než tak, že se o nich učiní poznámka do vyhodnocení programu zacházení. Vzhledem k tomu, že se program zacházení neaktualizuje s ohledem na aktuální potřeby odsouzených, výše popsané poznatky o problémech s plněním aktivit programu zacházení zůstávají toliko „na papíře“ (jsou součástí vyhodnocení programu zacházení) a dále se s nimi systematicky nepracuje.

Opatření

- 27) program zacházení pravidelně aktualizovat tak, aby reflektoval aktuální potřeby odsouzeného (průběžně).**

Ve vyhodnocení programu zacházení u odsouzeného **K. L.** je uvedeno: „Má disociální projevy na bázi lehce defektního intelektu v pásmu lehké debility.“ Upozorňuji, že pojem

„debilita“ se používal ve staré terminologii a byl nahrazen označením „lehká mentální retardace“.

Opatření:

- 28) držet se současné terminologie a používat pojem „lehká mentální retardace“ (průběžně).**

15.2 Aktivity programu zacházení

Každá aktivita programu zacházení má svůj projekt, který je přílohou manuálu SPO (§ 7 odst. 3 písm. c) NGR č. 25/2012). Projekt specifikuje cíl, obsah, metody, formy, organizační záležitosti a zajištění dané aktivity.

15.2.1 Časový rozvrh aktivit programu zacházení

Ustanovení § 13 odst. 1 NGR 25/2012 stanoví, že řízených aktivit se musí odsouzený účastnit alespoň v rozsahu 15 hodin týdně.

Z časových rozvrhů aktivity programů zacházení SpO B1 na období 27. 7. – 2. 8. 2015 a 25. 4. – 1. 5. 2016 vyplývá, že v roce 2015 (po odečtu práce v šicí dílně KIWANIS, kterou dle sdělení speciálního pedagoga navštěvovala pouze malá část odsouzených) byl povinný terapeuticko-výchovný program realizován v rozsahu 6:45 až 8:45 hodin týdně. V roce 2016 se v důsledku zapojení zaměstnanců specializovaného oddělení B1 do programu GREPP tento čas snížil na 5:45 hodiny týdně.

Z rozhovoru se zaměstnanci vyplynulo, že za řízenou aktivitu považují i pracovní a sebeobslužné aktivity odsouzených. Pracovní a sebeobslužné aktivity však ve věznici spočívají především v tom, že si odsouzený sám uklidí své vlastní věci, provede osobní hygienu apod. Z tohoto důvodu nelze o řízené aktivitě hovořit, neboť zde není odborný pracovník, pod jehož vedením aktivita probíhá (nejedná se například o asistovaný nácvik pracovních a sebeobslužných aktivit).

Opatření:

- 29) četnost řízených aktivit navýšit na požadovaných 15 hodin týdně (do 3 měsíců).**

Speciální pedagog uvedl, že ergoterapeutické aktivity (dřevodílna, šicí dílna, keramická dílna, přišívání knoflíků, navlékání gum), které jsou v Manuálu specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací ve Věznici Heřmanice označeny jako povinné, v době návštěvy nebyly odsouzenými realizovány.

Opatření:

- 30) žádám věznici o sdělení, proč povinné ergoterapeutické aktivity neprobíhají (s vyjádřením ke zprávě).**

15.2.2 Arteterapie – čtvrtletní hodnocení

Aktivita arteterapie se pravidelně čtvrtletně vyhodnocuje. Z hodnocení za období 1. 12. 2015 – 29. 2. 2016 a 1. 9. 2015 – 30. 11. 2015 je patrné, že u konkrétního odsouzeného je hodnoceno zejména jeho zapojení do aktivity a chování v průběhu aktivity. Vyhodnocení aktivity je pravidelně přenášeno do vyhodnocení programu zacházení. Platí

zde přitom totéž, co bylo uvedeno výše v subkap. 17. 1., totiž že v případě, že odsouzený účel aktivity nenaplní (například se nezapojuje nebo aktivitu ruší), je tento poznatek přenesen do programu zacházení, ale dále s ním není nijak pracováno (PZ není za účelem řešení tohoto problému aktualizován).

Hodnocení jednotlivých odsouzených jsou stručná a jsou si často velmi podobná, a to i v porovnání s hodnocením z předcházejícího hodnotícího období. Například v hodnocení Q. R. pro období 1. 12. 2015 – 29. 2. 2016 je uvedeno: „*V rámci speciálně-výchovných aktivit je odsouzený zapojen do kroužku arteterapie. Zajímá se o pracovní postupy a nové poznatky, je samostatný, snaživý a zručný, ale méně aktivní, do skupinové práce se postupně snaží zapojovat. Činnost kroužku je zařazena do speciálně výchovné terapie.*“ Z uvedeného je patrné, že hodnocení odsouzeného je věnována jedna věta, z níž není možné seznat bližší informace o nižší aktivitě odsouzeného (kdy je méně aktivní, jakých činnostech se to týká, jaké jsou příčiny, jaká možná řešení apod.). Hodnocení odsouzeného pro období 1. 9. 2015 – 30. 11. 2015 uvádí: „*V rámci speciálně-výchovných aktivit je odsouzený zapojen do kroužku arteterapie. Zajímá se o pracovní postupy a nové poznatky, je samostatný, snaživý a zručný, ale méně aktivní, do skupinové práce se snaží zapojovat. Činnost kroužku je zařazena do speciálně výchovné terapie.*“

Pro příklad dalších obdobných zápisů poukazuji na hodnocení arteterapie u odsouzeného S. T. (opět pro období 1. 12. 2015 – 29. 2. 2016 a 1. 9. 2015 – 30. 11. 2015):

„*V rámci speciálně-výchovných aktivit je odsouzený zapojen do kroužku arteterapie. Zajímá se o pracovní postupy a nové poznatky, je samostatný, snaživý a zručný. Velmi komunikativní, ve skupinové práci aktivní člen, zapojuje svou fantazii, někdy dosti náladový. Činnost kroužku je zařazena do speciálně výchovné terapie.*“

„*V rámci speciálně-výchovných aktivit je odsouzený zapojen do kroužku arteterapie. Zajímá se o pracovní postupy a nové poznatky, je samostatný, snaživý, zručný a kreativní. Velmi komunikativní, ve skupinové práci aktivní člen, zapojuje svou fantazii. Činnost kroužku je zařazena do speciálně výchovné terapie.*“

Opatření:

- 31) arteterapii vyhodnocovat podrobně a přísně individuálně (průběžně),**
- 32) v případě, že odsouzený účel aktivity dostatečně neplní, navrhnout přesná řešení jeho situace, která naleznou odraz v jeho programu zacházení (průběžně).**

Opatření:

- 33) zohlednit doporučení formulované pro aktivitu arteterapie (doporučení č. 31 a 32) přiměřeně i u dalších aktivit programu zacházení (průběžně).**

Kulturní a sociální potřeby

---

16. Nákupy v kantýně

Věznice v souladu s požadavky § 23 zákona realizuje právo odsouzených nakupovat v prodejně věznice potraviny a věci osobní potřeby. Bližší pravidla pro nákup v kantýně jsou obsažena v čl. 15 vnitřního řádu věznice, který obsahuje výčet zaručeného sortimentu zboží dle § 23 odst. 2 zákona. Nákupy probíhají zpravidla dvakrát týdně dle rozpisu vydaného vedoucím oddělení výkonu trestu.

Věznice nevede ceník zboží v kantýně. Dle kantýnské se ceny zboží neustále mění.

Opatření:

- 34) vyhotovit ceník zboží v kantýně a dát jej odsouzeným k dispozici (do 3 měsíců).**

17. Knihovna

V souladu s § 29 vyhlášky věznice zajišťuje provoz knihovny. V době návštěvy však v knihovně chyběly aktuální právní předpisy: úplné znění – Trestní zákoník (včetně zákona o výkonu trestu odnětí svobody) byl nejnovější z roku 2011; chyběl nový občanský zákoník; chyběla Evropská vězeňská pravidla.

Opatření:

- 35) doplnit do knihovny aktuální právní předpisy (úplné znění – Trestní zákoník, včetně zákona o výkonu trestu odnětí svobody, nový občanský zákoník a Evropská vězeňská pravidla) (do 3 měsíců).**

Přílohou ke zprávě věznicí zasílám jeden výtisk sborníku VOP – Vězeňství a Souhrnnou zprávu ochránce z návštěv věznic z roku 2016 a žádám o jejich umístění do knihovny.

Bezpečnost

Ustanovení § 35 odst. 1 a 3 vyhlášky stanoví věznici obecnou prevenční povinnost „zjistí-li zaměstnanec Vězeňské služby ČR, že je ohroženo právo odsouzeného na jeho ochranu před neoprávněným násilím, jakýmkoliv projevy ponižování lidské důstojnosti a urážkami nebo výhrůzkami, nebo oznámí-li mu odsouzený takové jednání, je povinen učinit neprodleně opatření nezbytná k zamezení takového jednání a současně oznámit tuto skutečnost řediteli věznice“. Podle odst. 3 citovaného ustanovení musí dále ředitel věznice přijmout účinná opatření k zabránění v pokračování porušování těchto práv.

Porušení této prevenční povinnosti by nastalo například v situaci, pokud by odsouzený upozornil zaměstnance věznice na násilí ze strany jiných odsouzených a věznice by na toto oznámení nijak nereagovala (například přemístěním odsouzeného na jiný oddíl). V jiném případě by mohlo jít o porušení prevenční povinnosti, pokud by věznice nezabránila sebevraždě u odsouzeného, který sebevraždou vyhrožoval, trpěl duševními problémy, sebepoškozoval se apod. ESLP dospěl k porušení prevenční povinnosti¹⁴ věznice například v případě sebevraždy šestnáctiletého Bilala Çoşelava, který ve vazbě trpěl duševním onemocněním, v minulosti se dvakrát pokusil o sebevraždu, opakovaně se obracel na vězeňskou službu a těsně před sebevraždou se sebepoškodil. Soud uvedl, že v tomto případě měla věznice přijmout kroky, aby sebevraždě zabránila.¹⁵

Pokud již k porušení práv odsouzeného dojde (odsouzený již byl vystaven například šikaně ze strany jiných odsouzených), má věznice povinnost provést účinné vyšetřování protiprávního jednání. Účinné vyšetřování je takové vyšetřování, které je způsobilé vést k objasnění události a k identifikování a potrestání odpovědných osob.¹⁶ Povinnost provést účinné vyšetřování neznamena, že se v každém případě podaří okolnost objasnit a zjistit pachatele, ale že věznice učiní všechny kroky, které mohou k objasnění věci vést.

18. Předcházení a účinné vyšetřování případů násilí a sebepoškozování ve věznici

18.1 Případ pana V.

Zjistila jsem případ odsouzeného U. V., který se ve věznici (na oddělení A2) pokusil o sebevraždu podříznutím žil na zápěstí. Pověřeným zaměstnancům Kanceláře pan V. sdělil, že k pokusu o sebevraždu ho dohnaly posměšky a urážky ze strany jiných odsouzených, kteří se mu posmívali pro jeho homosexuální orientaci. Pan V. dále uvedl, že si na uvedené stěžoval zaměstnancům věznice, ale ti na jeho stížnosti nijak nereagovali. Vychovatel na oddělení A2 uvedl, že jej odsouzený o pohovor nežádal a ani neeviduje

---

14 ve vztahu k porušení práva na život (čl. 2 Úmluvy)

15 rozhodnutí ESLP ve věci Coselav proti Turecku ze dne 18. 3. 2013

16 rozhodnutí ESLP ve věci Mustafa Tunç a Fecire Tunç proti Turecku ze dne 14. 4. 2015

žádnou stížnost pana V. na nevhodné jednání jiných odsouzených. Žádnou stížnost pana V. v této věci neviduje ani OPAS, který rovněž v této věci žádné šetření neprováděl.

Pan V. dne 5. 4. 2016 hovořil s psychologkou PhDr. Příbylovou, která ve svém zápisu uvedla: „*Důvodem byl tlak spoluvězňů (dle informace dozorců, Č. Ň., který po něm chtěl věci a jídlo, když to chtěl ods. V. vrátit, byl tvrdě odmítnut). Ods. se sebepoškodil, aby u něj došlo k uvolnění nahromaděné tenze.*“ Psycholožka pana V. nechala umístit na krizovou celu. Na cele byl každou hodinu kontrolován dozorci.

18.2 Případ pana I.

V rozhovoru odsouzeného Y. Z. s psychologkou PhDr. Příbylovou ze dne 2. 1. 2016 je uvedeno: „Ods. přichází rozrušen, popisuje soužití s ods. I., který je náladový, slovně agresivní, vyhrožuje, že někoho v noci podřeže, došlo již i k fyzickému napadení. Ods. uvádí, že neví, jestli tento ods. bere léky. Zklidněn, situaci budeme řešit v terapeut. týmu.“ Ze zápisu terapeutického týmu ze dne 5. 1. 2016 není zřejmé, zda se problém řešil.

V rozhovoru odsouzeného W. X. s psychologkou PhDr. Příbylovou ze dne 2. 1. 2016 je uvedeno: „Opakovaně tázán, zdali je jinak všechno v pořádku, sděluje, že ano. PhDr. Příbylová (nabízí se, že dle anonymní info. byl napaden na kult. místnosti ods. I. a vyžádaný pohovor se mnou může vzbuzovat domněnku, že informuje o incidentu).“

V rozhovoru odsouzeného J. I. s psychologkou PhDr. Příbylovou ze dne 2. 2. 2016 je uvedeno: „Po dalším dotazování uvádí, že mu byly před třemi měsíci změněny léky, ty stávající nepůsobí dostatečně, je velmi napjatý, uznává, že je slovně agresivní, vybuchuje na spoluvězně i terapeut. Reaguje velmi podrážděně, až slovně agresivně, je zřejmé, že mu působí problémy se zvládnout, snaží se vyzvědět, kdo si na něj stěžoval...stále opakuje, že bude mít mezi odsouzenými peklo.“

Z výše uvedeného je zjevné, že pan V. měl na oddíle problémy s jinými odsouzenými, které ho dohnaly k pokusu o sebevraždu. Ze záznamu psychologky je zjevné, že tato věděla o možné šikaně pana V. (nucené poskytování věci a jídla), a ze záznamu rovněž vyplývá, že o tomto věděli též dozorci. Ve druhém případě psychologka věděla o případu možného fyzického napadení odsouzeného odsouzeným I., který sám připustil, že je slovně agresivní a vybuchuje na ostatní odsouzené.

Pracovníci OPAS uvedli, že ve vztahu k odsouzenému X., Z., V. ani I. nevedli žádné šetření s ohledem na šikanu, násilí či jinou formu protiprávních aktivit. Uvedli, že jim nikdo ze zaměstnanců věznice ani sami odsouzení nic nehlásili. Z výše uvedeného je zřejmé, že psychologka a dozorci tvrzené násilí mezi odsouzenými pracovníkům OPAS nepředali, a ti tak nemohli zahájit účinné vyšetřování a provést preventivní opatření. To je však v rozporu jak s § 35 odst. 1 vyhlášky, tak s požadavky na předcházení násilí a účinné vyšetřování dle Úmluvy a zformulované judikaturou ESLP.

Opatření:

- 36) důsledně aplikovat § 35 odst. 1 vyhlášky a veškerá podezření na násilí, jakékoliv projevy ponižování lidské důstojnosti a urážky nebo výhrůžky mezi odsouzenými okamžitě oznamovat OPAS a řediteli věznice (průběžně),**
- 37) prokazatelně informovat všechny zaměstnance věznice o této povinnosti (průběžně),**

19. Uzamykání odsouzených na oddíle pro III. PSVD

Ustanovení § 50 odst. 1 vyhlášky stanoví, že pokud to podmínky ve věznici umožňují, jsou odsouzení během osmihodinové doby ke spánku uzamykáni v celách nebo v ložnicích. Dále podle druhého odstavce téhož ustanovení: doba, po kterou jsou odsouzení uzamykáni v celách nebo v ložnicích, může být ředitelem věznice v odůvodněných případech prodloužena s přihlédnutím na požadavky zachování pořádku a bezpečnosti ve věznici.

Standardy CPT¹⁷ (v souvislosti s detencí ve vazbě) uvádějí, že osoby ve vazbě nemohou být jednoduše ponechány uzamčeny v celách po týdny, možná měsíce, a to nezávisle na tom, jak dobré materiální vybavení mohou mít uvnitř těchto cel. CPT je toho názoru, že by se mělo usilovat o to, aby osobám ve vazbě bylo umožněno strávit přiměřenou část dne (8 či více hodin) mimo jejich cely a věnovat se smysluplným aktivitám různého druhu. Samozřejmě, že režimy v zařízeních pro odsouzené vězně by měly být pestřejší, než je tomu v současnosti.

Z vnitřního řádu věznice jsem zjistila, že odsouzení umístění na oddíle pro III. PSVD jsou v době od 5:30 – 9:00 hod., 12:00 – 14:00 hod., 17:00 – 21:30 hod. uzamčeni na celách. Celková doba uzamčení cel tak během dne činí 10 hodin.

Problémem, kdy jsou odsouzení ve 3. diferenční skupině uzamykáni na celách nad rámec osmihodinové doby ke spánku, se již ochránce zabýval v rámci systematických návštěv věznic v roce 2006, kdy uzavřel, že trvalé prodloužení stanovené doby uzamykání představuje špatný postup, neboť ředitel věznice je zmocněn pouze k výjimečnému prodlužování stanovené doby v odůvodněných případech. Je možné tedy uzamknout odsouzeného, např. po spáchání kázeňského přestupku do doby rozhodnutí o něm tak, aby odsouzený nemohl ovlivňovat svědky apod., popř. může dojít k uzamčení odsouzených, např. po hromadném ničení majetku, opět do doby, než bude věc vyšetřena a všichni pachatelé kázeňsky potrestáni, popř. dojde k nezbytným opravám technického zabezpečení atd. Uzamykání odsouzených podle § 50 odst. 2 řádu výkonu trestu musí vycházet z vyhodnocení individuálních rizik a bezpečnostní důvody musejí být prokazatelně dány u každého odsouzeného, přičemž jejich trvání musí být průběžně sledováno.¹⁸

Na tomto dřívějším stanovisku ochránce setrvávám. Nic na něm nemění ani fakt, že jsou cely odemykány na několik hodin denně (aktivity programu zacházení, vycházka, sledování

---

17 bod 47, strana 17 české verze Standardů CPT

18 Veřejný ochránce práv: Zpráva z návštěv zařízení. Věznice. 2006, s. 18. Zpráva je dostupná on-line na http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2006/Veznice_2006.pdf.

televize apod.). To, že je odsouzený zařazen do třetí diferenciační skupiny, se negativně projeví například v hodnocení pro soud pro účely podmíněného propuštění, rovněž jsou tito odsouzení „postiženi“ omezením motivačních činitelů ve smyslu čl. 6 Metodického listu ředitele odboru výkonu vazby a trestu č. 11/2007, kterým se stanoví zásady při realizaci vnitřní diferenciaci odsouzených ve věznicích a vazebních věznicích Vězeňské služby České republiky.

Opatření:

- 38) ukončit praxi plošného uzamykání odsouzených ve 3. diferenciační skupině na celách (průběžně).**

20. Hierarchické vztahy mezi odsouzenými

Odsouzení se mohou podílet na řešení otázek souvisejících s jejich životem ve věznici předkládáním návrhů a připomínek zaměstnancům Vězeňské služby České republiky (§ 44 zákona). Odsouzení nemohou vykonávat rozhodovací, mocenskou činnost vůči svým spoluvězňům, neboť zákonná úprava stanoví pravidlo rovnosti práv odsouzených za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem (§ 15 zákona).

Zjistila jsem, že na nástupním oddělení byl v době systematické návštěvy umístěn odsouzený Ď., který plnil funkci „barákového“ a byl „spojkou“ mezi vychovatelkou a nastupujícími odsouzenými. Ačkoliv se jedná o nástupní oddělení, byl tam ubytován nejméně 4 měsíce. Tento odsouzený byl ubytován samostatně a v rámci cely měl v podstatě zařízenou kancelář (viz obr. 20 – 21). Mezi úkoly odsouzeného Ď. patří svolávání na ranní a večerní sčítání; výdej čisticích prostředků a pomůcek; výdej pošty, žádanek a dalších formulářů. Odsouzený dále tipuje pro vychovatelku MON a podobné ohrožené skupiny. Vlastními slovy popsal svoji činnost tak, že *„pokud někdo něco potřebuje, tak nejprve na mě a když nevím, tak na paní vychovatelku“*.

Z výše uvedeného vyplývá, že vychovatelka na odsouzeného Ď. přenesla značné množství svých kompetencí a že je postavení tohoto odsouzeného oproti jiným odsouzeným díky tomu ve výrazném nepoměru. Tato praxe zvyšuje riziko zneužití tohoto postavení (typicky, když jeden odsouzený tipuje pro vychovatele, který odsouzený má být zařazen do skupiny MON či jiné skupiny zranitelných odsouzených).

Obr. 20 – 21

Zjistila jsem, že na oddíle A2 zastává vždy na určitý časový okamžik některý odsouzený funkci „mluvčího ubytovny“. Odsouzení se v této funkci střídají. Funkce je realizována v rámci terapeutického programu a slouží zejména k zprostředkovávání informací mezi vychovatelem a odsouzenými (například, že nepoteče teplá voda). S funkcí nejsou spojeny žádné rozhodovací pravomoci.

Je zřejmé, že postavení „mluvčího ubytovny“ se liší od postavení odsouzeného Ď. Jednak se zaměřuje na ryze organizační záležitosti, a jednak se odsouzení střídají.

Opatření:

- 39) zajistit, aby žádný odsouzený nevykonával rozhodovací či mocenskou činnost vůči ostatním odsouzeným (průběžně)**

Závěr

Shrnuji, že jsem ve věznici nezjistila špatné zacházení. Celkově hodnotím podmínky výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Heřmanice příznivě. Za znepokojující však považuji popsaná zjištění při poskytování zdravotní péče. K nápravě pochybení či nesprávné praxe jsem formulovala 39 doporučení.

Za nejdůležitější považuji nápravu zejména v těchto oblastech:

- Je třeba zajistit dostupnost zdravotní péče. Odsouzené hlásící se k lékaři navádět k lékaři bez zbytečného odkladu a v případě, že lékař rozhodne o jejich neošetření, zaznamenávat do zdravotní dokumentace odsouzeného důvody, proč k ošetření nedošlo. Je nepřijatelné, aby odsouzení z důvodu nedostupnosti zdravotní péče zůstávali delší dobu bez medikace. Dále je třeba zajistit, aby se odsouzení sami zapisovali do knihy hlásících se k lékaři a tato činnost nebyla zprostředkována jinými odsouzenými.
- Považuji za nutné posílit personální pokrytí lékařské péče. Za tím účelem doporučuji zajistit denní přítomnost lékaře a posílit pokrytí psychiatrické péče.
- Zřízení místností pro sebeobslužné aktivity na specializovaných odděleních.
- Vyjasnění právního režimu a pravidel užívání jednotlivých cel na oddělení pro výkon kázeňských trestů a vedení příslušné dokumentace k těmto celům.
- Je třeba pravidelně aktualizovat program zacházení tak, aby reflektoval aktuální potřeby odsouzeného. V případě, že odsouzený účel aktivity dostatečně neplní, je nutné navrhnout přesná řešení jeho situace, která naleznou odraz v jeho programu zacházení. Je třeba rovněž navýšit četnost řízených aktivit.
- S ohledem na povinnost věznice předcházet a vyšetřovat násilí a jiné projevy špatného zacházení s odsouzenými, je nutné důsledně aplikovat § 35 odst. 1 vyhlášky a veškerá podezření na násilí, jakékoliv projevy ponižování lidské důstojnosti a urážky nebo výhrůžky mezi odsouzenými okamžitě oznamovat OPAS a řediteli věznice. Vnímám jako potřebné, aby byli o této povinnosti prokazatelně informováni všichni zaměstnanci věznice.
- Za účelem prevence vytváření hierarchických vazeb mezi odsouzenými je nutné zajistit, aby žádný odsouzený nevykonával rozhodovací či mocenskou činnost vůči ostatním odsouzeným.

Je patrná snaha odborných zaměstnanců věznice směřovat odsouzené k přípravě na propuštění a vedení řádného života na svobodě. To se projevuje například v přístupu zaměstnanců k trestání odsouzených, když se kázeňské přestupky odsouzených řeší spíše v rámci pohovorů než kázeňským postihem. Další rys, který příznivě přispívá k naplňování účelu výkonu trestu, je snaha věznice, aby odsouzení udržovali kontakt se svou rodinou. Za tím účelem věznice odsouzeným umožňuje dělení návštěv dvakrát a někdy dokonce i třikrát za měsíc.

Věřím, že vedení věznice i jednotliví pracovníci a příslušníci přijmou má zjištění jako konstruktivní kritiku, která napomůže zlepšit podmínky ve věznici a prospěje jak samotným

odsouzeným, tak v konečném důsledku i zaměstnancům věznice. Na řešení nedostatků, které vyžadují systémový přístup, jsem připravena se podílet.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Přehled opatření k nápravě

Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none"> na všech oddílech věznice vést knihu hlásících se k lékaři (opatření 18)
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> stanovit jasná pravidla k užívání jednotlivých cel (charakter a režim cel) (opatření 10) vést k těmto celům příslušnou dokumentaci, z níž bude zřejmé, jaký je režim cel a jaká jsou pravidla pro umístování odsouzených do cel (opatření 11) odsouzené s nařízenou ochrannou léčbou ve výkonu trestu přemístit do věznice s akreditovaným programem ochranného léčení, aby mohli v nařízené ochranné léčbě pokračovat (opatření 22) četnost řízených aktivit navýšit na požadovaných 15 hodin týdně (opatření 29) vyhotovit ceník zboží v kantýně a dát jej odsouzeným k dispozici (opatření 34) doplnit do knihovny aktuální právní předpisy (úplné znění – Trestní zákoník, včetně zákona o výkonu trestu odnětí svobody, nový občanský zákoník a Evropská vězeňská pravidla) (opatření 35)
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> nahradit hliníkové ešusy vhodnějším nádobím (opatření 8) vytvořit standardní krizové oddělení (opatření 12) v návštěvní místnosti zřídit dětský kout (opatření 15) zajistit každodenní přítomnost lékaře ve věznici a navýšit pokrytí psychiatrické péče (opatření 20)
Do 1 roku	<ul style="list-style-type: none"> navýšit počet sprch (opatření 3) na specializovaných odděleních zřídit místnost pro sebeobslužné aktivity (opatření 6) na nástupních a standardních oddílech demontovat „piškoty“ (opatření 13) získat akreditaci k poskytování ochranného léčení (opatření 23)
Průběžně	<ul style="list-style-type: none"> na specializovaných odděleních zachovat minimální ubytovací plochu 6 m² na jednoho odsouzeného (opatření 1) odděleně umísťovat prvotrestané od vícetrestaných odsouzených (opatření 2) každému odsouzenému umožnit alespoň jednou týdně vyprat si vlastní oblečení v pračce (opatření 5) do doby zřízení místnosti pro sebeobslužné aktivity zajistit, aby příprava stravy a horkých nápojů probíhala jinde na oddíle než na toaletách (opatření 7)

- do doby, než budou piškoty z oken odstraněny, navýšit podíl volnočasových aktivit mimo cely (opatření 14)
- odsouzené, nahlášené k lékaři, navést k lékaři bez zbytečného odkladu (opatření 16)
- pokud lékař rozhodne o jejich neošetření, uvést do zdravotnické dokumentace odsouzeného vždy důvody (opatření 17)
- umožnit zájemcům o lékařské vyšetření, aby se sami zapisovali do knihy hlásících se k lékaři (opatření 19)
- veškeré lékařské prohlídky odsouzených musejí probíhat mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled příslušníka vězeňské služby (opatření 21)
- dodržovat setkávání terapeutického týmu v pravidelných týdenních intervalech (opatření 24)
- vést konkrétní a dostatečně podrobné zápisy z porad terapeutického týmu, z nichž bude zřejmé, jaká opatření budou přijata (opatření 25)
- zajistit, aby poskytovatel zdravotních služeb poskytoval odborným zaměstnancům věznice takové informace o zdravotním stavu odsouzeného, které jsou nezbytné k zajištění odborné péče o odsouzeného (opatření 26)
- program zacházení pravidelně aktualizovat tak, aby reflektoval aktuální potřeby odsouzeného (opatření 27)
- držet se současné terminologie a používat pojem „lehká mentální retardace“ (opatření 28)
- arteterapii vyhodnocovat podrobně a přísně individuálně (opatření 31)
- v případě, že odsouzený účel aktivity dostatečně neplní, navrhnout přesná řešení jeho situace, která naleznou odraz v jeho programu zacházení (opatření 32)
- zohlednit doporučení formulované pro aktivitu arteterapie (doporučení č. 31 a 32) přiměřeně i u dalších aktivit programu zacházení (opatření 33)
- důsledně aplikovat § 35 odst. 1 vyhlášky a veškerá podezření na násilí, jakékoliv projevy ponižování lidské důstojnosti a urážky nebo výhrůžky mezi odsouzenými okamžitě oznamovat OPAS a řediteli věznice (opatření 36)
- prokazatelně informovat všechny zaměstnance věznice o této povinnosti (opatření 37)
- ukončit praxi plošného uzamykání odsouzených ve 3. diferenční skupině na celách (opatření 38)
- zajistit, aby žádný odsouzený nevykonával rozhodovací či mocenskou činnost vůči ostatním odsouzeným (opatření 39)

S vyjádřením
ke zprávě

- žádám Vás o sdělení, jaký je právní režim této cely a kde je tento režim zakotven. Dále žádám o sdělení, kdo byl na cele v roce 2016 umístěn a z jakého důvodu (opatření 9)
- žádám věznici o sdělení, proč povinné ergoterapeutické aktivity neprobíhají (opatření 30)

Ke zvážení

- zakoupit odsouzeným skládací sušáky na prádlo (opatření 4)